

MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ A PANDURILOR DE LA 1826 CONDUSĂ DE SIMION MEHEDINȚEANU ȘI CHIȚĂ CUȚUI

IONEL C. RACOVEANU

Întreaga noastră istorie pune în evidență faptul că țărănimea a fost clasa care, vreme îndelungată, a dus pe umerii ei greul bătăliilor pentru păstrarea și afirmarea ființei poporului român, pentru dezvoltarea națiunii noastre, pentru libertate, neatarnare și o viață mai bună, pentru transformarea revoluționară a societății.

În ciuda atîtor furtuni ale istoriei, țărănimea a asigurat permanența neclintită a poporului român pe aceste meleaguri, păstrînd totodată, comoara limbii și culturii naționale și înaltele virtuți ale spiritului popular.

Ea a fost principala făuritoare de bunuri materiale și spirituale, clasa care prin munca ei îndîrjită a făcut să renască, de atîtea ori din cenușă și ruină, țara distrusă și prădată de cotropitori.

Sensibilitatea și înțelepciunea țărănimii noastre și-au găsit expresia nu numai în bogăția artei populare, de o mare frumusețe, profunzime și originalitate, ci și într-un cod moral superior, în care sînt înscrise, la loc de frunte, cinstea și omenia, dragostea de muncă și de natură, dirzenia și neînfricarea în fața greutăților, vitejia și eroismul.

În Programul P.C.R. de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism se arată că: — „Țărănimea a înscris, mărețele pagini de eroism în lupta pentru dreptate socială și națională, împotri-

va exploatarea și asuprirea feudale, pentru o viață mai dreaptă și mai demnă¹.

Istoria patriei este jalonată de nenumărate răscoale țărănești împotriva asuprirea feudale. Aceste mișcări constituiau o expresie a cerințelor obiective ale evoluției societății românești, o necesitate a realizării unor schimburi care trebuiau să deschidă drum liber dezvoltării forțelor de producție, progresului general economic-social al țării, să asigure condiții de viață mai bune pentru masele largi populare.

În secolul al XIX-lea — secolul unor mari transformări sociale și naționale, cu caracter revoluționar, în societatea românească — țărănimea va juca un rol de seamă în lupta pentru realizarea reformelor democratice cerute de descătușarea forțelor de producție și dezvoltarea relațiilor noi, capitaliste, pentru afirmarea în viața politică a țării a maselor largi populare.

„Țăranii — spunea Mihail Kogălniceanu — sînt însăși elementul cel mai puternic al naționalității române, țăranii sînt însuși țara².”

Revoluția pandurilor lui Tudor Vladimirescu a ridicat pe o treaptă superioară mișcările sociale țărănești, marcînd începutul epocii moderne în istoria României.

Deși a reprezentat întotdeauna marea majoritate a popoului, datorită fărîmării generate de caracterul proprietății și al relațiilor de producție, lipsită de organizare în luptă, țărănimea nu a putut să scuture singură jugul asupritorilor, să se elibereze de exploatare.

Turcii intrați în Principatele Române în 1821 cu scopul mărturisit de ale curăți de revoluționari, de-au mai ținut sub ocupație încă un an, desăvîrșind ruina începută de eteriști.

Prezența lor a impus Țării Românești și Moldovei sarcini extraordinare sub forma de furnituri pentru întreținerea trupei și a cailor, de cărașii pentru transportul furajelor, proviziilor, lîemnelor și bagajelor și de impozite pentru plata soldei a peste 20 000 de soldați.

La sarcinile acestea se adaugă jefuirile, devastările, violurile și incendiile provocate de o soldăție fanatizată pe care comandanții nu o mai puteau înfrîna, cu toate ordinele severe și repetate ale Porții de a feri „bunele raiale” de „purtarea neregulată și nebunească a soldaților”¹.

Găsind Țara Românească și Moldova lipsite de orice autoritate în plină anarhie, turcii au instituit un regim militar, cel mai arbitrar și mai tiranic dintre toate.

Cele două pașale chelbaia bey Cara Ahmed Effendi la București și Guciuc Ahmed la Iași numeau ispravnicii, zapcii, vameșii, vătăfii și interveneau chiar și în afacerile civile.

Neavînd cine să se îngrijească de aprovizionarea trupelor, soldații turci se credeau îndreptățiți la toate excesele.

Trupele turcești au fost evacuate din Principatele Române în urma presiunilor exercitate de cele trei mari puteri: Anglia, Rusia și Imperiul Habsburgic asupra Porții Otomane, care au fixat data de 5 mai 1822 ca termen limită pentru evacuare. Ultimele trupe otomane nu vor trece Dunărea, însă, decît la 27 septembrie 1822.

Ocupația turcească costase cele două principate danubiene 15 milioane de piaștri, sumă enormă pentru resursele de atunci ale celor două țări.

Staționarea și întreținerea celor 20 000 de soldați otomani, abuzurile și jafurile săvîrșite au agravat situația economică a Țării Românești între 1821—1822. După evacuarea trupelor turcești Țara Românească rămînea datoare 5 360 000 taleri, iar Moldova 5 066 783 taleri.

În urma intervenției celor trei mari puteri europene Marea Britanie, Imperiul Habsburgic și Imperiul țarist, Poarta a hotărît să convoace la Constantinopol (Istanbul) cîte o delegație de boieri din Țara Românească și din Moldova, pentru a le consulta asupra doleanțelor țării și în vederea restabilirii administrației civile.

Cele două delegații compuse din 7 boieri din Țara Românească și 7 boieri din Moldova, convocate la 21 martie 1822 de pașa de Silistra, au ajuns la Constantinopol la 17 aprilie 1822. Boierii munteni duceau cu ei un memoriu redactat la București, compus din 24 de ponturi.

Poarta nu a luat în discuție acest memoriu, ci a cerut celor două delegații să facă în scris propuneri precise. Rezoluțiile lor finale erau aproape identice.

Poarta nu a admis decît o parte dintre aceste cereri și la 1 iulie 1822 a numit ca domn al Țării Românești pe Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica și pe Ioniță Sandu Sturdza în Moldova. Restabilirea domniilor pămîntene a oglindit în-tărirea conștiinței naționale și totodată a însemnat un prim pas spre independența celor două țări.

De libertatea comerțului și industriei, de desființarea raialelor și de libertatea navigației pe Dunăre nici nu a vrut să audă.

Inițial Poarta Otomană s-a opus restabilirii domnilor pămînteni și a căutat să-i convingă pe membrii Șintei Alianțe, întruniți în Congresul de la Verona din 1822, să-i permită prelungirea guvernării țărilor române prin guvernatori militari — muhafizi.

Boierii care au cerut Porții să numească domni pămînteni, nu au avut în vedere decît satisfacerea intereselor lor înguste de clasă — de a permite unora dintre ei să ajungă domni și de a înlătura din funcții numeroasa clientelă grecească care însoțea pe domnii fanarioți.

În mod obiectiv însă, această cerere a boierilor a venit în întîmpinarea interesului general al poporului Principatelor române dornic de a se pune capăt regimului turco-fanariot. În sfîrșit, restabilirea domnilor pămînteni a determinat și o ușurare a sarcinilor financiare, deoarece țara nu mai era obligată să întrețină tot Fanarul.

Ultimul domn fanariot al Țării Românești, Alexandru Șuțu, adusese cu sine, 850 de persoane, ce trebuiau căpătuite.

Prin restabilirea domniilor pămîntene, visteria țării era eliberată de aceste sarcini suplimentare! Principatele române au rămas pe mai departe sub stăpînirea turcilor, fapt care a favorizat menținerea jugului feudal.

După înfrîngerea revoluției conduse de Tudor Vladimirescu de la 1821, la cortegiul de împilări și suferințe îndurate pînă atunci, de masele populare din principate s-au

adăugat altele noi, care au constituit tot atâtea cauze ale continuării sub diferite forme, căi și metode a luptelor desfășurate de panduri la 1821.

Boierimea și domniile pămîntene au dus mai departe acțiunea de lichidare a revoluției și de înlăturare a urmărilor ei. S-a procedat la dezarmarea pandurilor și a satelor ridicate la luptă, s-au intentat procese pandurilor și altor participanți la revoluție, precum și a țăranilor care în 1821 au întreprins acțiuni locale sau într-un fel oarecare au sprijinit revoluția. Dezarmarea participanților la revoluție a început la mijlocul anului 1822. Efectuată la început de turci și oamenii devotați lor, ea a fost continuată, chiar cu mai multă strădanie, de către autoritățile pămîntene, după numirea noilor domni.

Satele cu participanți la revoluție au fost obligate să dea garanții sub cele mai aspre pedepse, chiar și pierderea vieții, că în viitor nu vor mai întreprinde acțiuni revoluționare. Concomitent cu acțiunea de dezarmare s-au luat măsuri ca foștii panduri să nu fie primiți în nici o slujbă. Pandurii și căpeteniile lor au fost urmăriți fără cruțare, dați în judecată și condamnați pînă în 1823, pentru fapte săvîrșite în timpul revoluției.

Armele luate de la boieri pentru a servi la luptă împotriva turcilor, casele arse, cu prilejul luptelor îndirjite duse în jurul lor cu turcii, rechizițiile făcute din ordinul turcilor, se cereau acum să fie plătite de către panduri.

Au fost deferiți justiției și condamnați pînă în 1825 și sătenii care nu au avut rol activ în revoluție, dar au fost acuzați de faptele pandurilor pierduți, luați în robie sau refugiați în Imperiul Habsburgic. Sătenii căzuți victime unor astfel de acțiuni au fost la fel de aspru pedepsiți ca și participanții la revoluție. În procesele dintre 1822—1825 apar ca parte acuzată și grupuri de săteni care, deși nu au participat la revoluție, au ajutat pe Tudor Vladimirescu și pe oamenii acestuia să combată elementele ostile revoluției.

Cu puține excepții, pandurii și sprijinatorii lor dintre țărani au fost condamnați la plata unor mari despăgubiri.

Domnitorul Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica a condamnat pe țăranii gorjeni din Baia-de-Fier, care în 1822, conduși

de căpitanul Dumitru Gîrbea, și-au reduat vitele sechestrate mai înainte de Mînăstirea Horezu, pentru pretinse datorii ale acestora. Actele acestor procese arată că uneori țaranii deținuseră cîțiva ani pămînturile și viile pe care au pus stăpînire mai tîrziu în timpul revoluției.

Stăpînirea acorda cea mai mare atenție plîngerilor arendașilor care solicitau despăgubiri pentru daunele pe care le pricinuiseră revoluția. Se cereau despăgubiri și restituiri de bani împrumutați cîrmuirii în vederea combaterii revoluției. Judecarea pricinilor de acest fel din vremea revoluției, mergea pe linia generală de lichidare a urmărilor ei.

În timp ce pretențiile celor care au finanțat domnia ca să înăbușe revoluția, cum este cazul simigiului Stavri Titopoulos, sînt satisfăcute, cererile celor care au avut contingente cu revoluția, sînt respinse ca în cazul orășenilor din Tîrgu-Jiu.

Pentru a se putea plăti datoriile provocate de ocupația militară turcească, domnitorul Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica a hotărît înființarea în 1822 a — „Casei datoriilor țării”, care a funcționat pînă în 1826, fiind desființată după înăbușirea mișcării revoluționare.

Plata datoriilor țării va fi suportată de păturile de jos ale populației, mai ales de țărănime, impusă la aceleași contribuții ca și în vremea ocupației militare turcești.

Boierimea a luat parte la acoperirea datoriilor țării doar cu 500 000 de taleri, sumă realizată prin impunerea scutelnicilor, poslușnicilor și neamurilor. S-a mărit și taxa huzmeturilor. Pentru a face față situației financiare deosebit de grele, domnitorul a luat o serie de măsuri care loveau în primul rînd în marea masă a țăranilor birnici.

„De la 198 de taleri cît era în 1823 birul pentru un «lud» va ajunge la 300 de taleri în 1824”¹.

Se introduc dări noi precum cîfitul căldărilor ce lucrează rachiul de pîine și un nou impozit pe sare, care în 1825 aducea visteriei un venit anual de 4 milioane de taleri.

O foaie volantă distribuită de boierimea progresistă arăta că birnicii satelor plăteau în 1825 nu mai puțin de 18 ca-

tegorii de dări. În situația agriculturii și în relațiile agrare de după 1821 s-au simțit urmările revoluției și ale ocupației turcești.

Ceea ce contribuie în această perioadă la agravarea situației țăranilor este răspîndireaarendășiei, mai apăsătoare decît exploatarea în regie. Prin însușirea unor proprietăți țărănești libere din județele Mehedinți, Gorj și Vilcea s-a constituit tipul de proprietate latifundiară căreia prin Sobornicescul Hrisov din 1826 i s-a conferit inviolabilitatea, iar țăranilor li s-a interzis să părăsească moșiile fără voia stăpînilor. Se observă tendința crescîndă a boierilor de a impune țăranilor cele 12 zile legiuite de clacă și transformarea exploatării feudale într-una de chip capitalist.

În Țările române, sub pretextul înlăturării consecințelor revoluției de la 1821, boierii vor pretinde țăranilor împlinirea zilelor de clacă pe care aceștia nu le efectuaseră în anii 1821—1822. Îndeplinirea zilelor de clacă era eșalonată de obicei în două semestre anual, încît în mod practic, locuitorii de pe moșii trebuiau să facă 24—36 zile. Odată cu tendința de a înmulți numărul zilelor de clacă, stăpînii de moșii și arendașii căutau să scoată maximum de folos prin convertirea zilelor de lucru în bani. Ei foloseau acest procedeu în locurile unde ziua de lucru costa 15—20 parale. Obligînd pe clăcași să plătească ziua de lucru în bani, arendașii plăteau mai puțin lucrătorilor angajați de ei, reținînd diferența. De aici se ajunge apoi și la abuzurile de a lua la lucru omul cu carul și cu boii și a i se socoti ca zi de muncă, numai munca cu brațele.

Impreciziunea „Legiuirii lui Ioan Caragea” din 1818 în privința zilei de arătură și a carului de lemne a dat loc la interpretări abuzive. De aceea în urma împotrivirii în masă a locuitorilor din județele Mehedinți, Gorj și Vilcea la aceste îndatoriri, domnitorul Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica a adăugat între 1823—1825 trei „Ponturi” la „Leguire”. Aplicarea acestor ponturi în loc de a calma spiritele, va genera noi proteste, încît în 1826 ele vor fi abrogate.

Țărănimea continua să opună o rezistență dîrză exploatării boierești. Nesupunerea la lucru a locuitorilor de pe moșii este un rezultat direct al revoluției de la 1821.

Teroarea instaurată de înalta Poartă împotriva participanților la revoluția din 1821, continuată de domnitorii pămînteni Grigore Dimitrie Ghica în Țara Românească și Ioniță Sandu Sturdza în Moldova va menține o stare de continuă nemulțumire în rîndurile țărănimii și așa supusă unor sarcini fiscale împovărătoare.

Îată cum descria în mod foarte plastic, situația țăranilor clăcași din Țara Românească, boierul progresist Dinicu Golescu în lucrarea sa „Însemnare a călătoriei mele Constantin Radovici din Golești făcută în anul 1824, 1825, 1826” : — „Sărăcii locuitori ai pămîntului rumănesc, negrii, livizi, arși de soare, legați de pămîntul sărac pe care îl scormonesc și îl frămîntă cu îndărădnică încăpăținare, retrași noaptea în viziunile lor unde se hrănesc cu o coajă de piine, apă, și rădăcini...”.

„Neplatnicii sînt ținuți cu ochii în soare, așternuți la pămînt cu o birnă mare și grea pusă pe pîntece, spînzurați cu capul în jos, închiși și afumați cu ardei în coșariul de vite, lăcuind în bordeie subterestre, unde intrînd cineva nu are a vedea decît o altă gaură numai în pămînt, încît poate încăpea cu nevasta și copii în jurul vetrei, fără măcar căldare de făcut mămăliga’.

Viața politică sub primele domnii pămîntene a fost plină de frămîntări. În ambele țări, grupuri și pături ale boierimii au întreprins acțiuni de opoziție împotriva noilor domni, mergînd uneori pînă la complot. La fel ca și în Moldova, frămîntările din rîndurile clasei boierești au marcat și viața politică din Țara Românească în primii ani de domnie pămînteană. În Țara Românească aceste frămîntări aveau un caracter mai complex decît în Moldova. În rîndurile boierimii din Țara Românească se desprind trei grupări :

- una împotriva domnitorului,
- alta alături de domn,
- a treia favorabilă restaurării domniei fanarioților.

Opoziția marilor boieri ataca influența camarilei, politica fiscală de impunere a boierilor și a scutelnicilor lor și moderația prea mare față de străini. Adversarii domnului au trecut la fapte organizînd un complot la care domnitorul a răspuns prin arestarea și exilarea la mînăstiri a fostului ban al Craiovei, Alecu Nenciulescu, învinuit că urmărea să obți-

nă autonomia Olteniei, și a agăi Mihăiță Filipescu și a vel-postelnicului Iancu Cocorăscu. Au aderat la complot și boieri deținând funcții înalte, ca vel-logofătul Țării de Sus, Constantin Bălăceanu, considerat a fi drept șeful nemulțumiților. O mare agitație în rindurile boierimii ostile domnitorului a stîrnit și arestarea agăi Alecu Vilara, autor al unor proiecte de reformă, proaspăt întors în țară de la Brașov. Deși Vilara a fost arestat de către turci, domnitorul Dimitrie Grigore Chica a fost învinuit că nu ar fi fost străin de acest act. Arestarea lui Alecu Vilara i-a speriat pe boierii munteni aflați în emigrație, care și-au amînat întoarcerea în țară.

Capitala țării era plină în acei ani de pamflete denunțînd abuzurile favoriților domnului. Se fac și plîngerii la poartă împotriva administrației financiare și a influenței boierilor din „partida” domnitorului, care obțineau pentru ei și pentru acoliții lor funcțiile cele mai bănoase. Dar opoziția marilor boieri înceta de îndată ce aceștia obțineau dregătoriile la care rîvneau. Astfel pamflete care între 1823--1824 erau îndreptate împotriva favoriților domnului, în 1825 atacă pe Mihai Filipescu și pe Constantin Bălăceanu, membri cei mai mari ai opoziției.

Dar, în afară de agitațiile acestor grupări în care intrau boieri de toate rangurile, se semnalează în Țara Românească manifestări cu caracter revendicativ ale micii boierimi care, deși nu sînt formulate la fel de precis și de sistematic ca cele al micilor boieri moldoveni conduși de logofătul Ionică Tăutul, exprimă totuși o realitate politică comună ambelor țări.

Astfel în „Cugetul adevărului român către frații săi români” și în „Înscrisul propus de boierii mici pentru unirea țării” se revendică o egalitate politică a micii boierimi cu boierimea mare, preconizîndu-se o Adunare Oștească în care toată boierimea, fără deosebire de rang să-și trimită reprezentanții și în care hotărîrile să se ia pe bază de majoritate. În lucrările lui Barbu Paris Mumuleanu și ale lui Eufrosin Poteca sînt denunțate goana după dregătorii, samavolniciile administrației și privilegiile boierimii.

Eufrosim Poteca, elev și discipol al lui Gheorghe Lazăr face propunerea — deosebit de îndrăzneată pentru acele vremuri — a introducerii egalității fiscale, prin instituirea im-

pozitului pe venit, indiferent de condiția socială a contribuabilului. De asemenea Eufrosin Poteca mai preconiza reorganizarea țării în sensul unei republici burgheze, proiect care se deosebea în mod radical de proiectele boierești care mențineau, ca sistem de guvernare, sistemul monarhic.

O altă problemă care a frământat puternic viața politică a Principatelor danubiene a fost aceea a minăstirilor închinete. Luând în considerație cererile exprimate în diferite memorii, Poarta a dat un firman în 1822 prin care hotăra ca administrația minăstirilor închinete să treacă asupra pămînturilor. Această administrație a fost instituită și în ambele Principate, s-au luat măsuri ca din veniturile minăstirilor închinete să se afecteze cote pentru acoperirea deficitului visteriei.

În iunie 1824 reprezentanții micii boierimi din Țara Românească supun Adunării Obștești un proiect de reforme care viza schimbarea structurilor politice, economice și sociale ale principatului :

- armată națională de 4—5 mii de militari,
- pravile scrise în limba română,
- domniile ereditare, pe viață,
- supunerea străinilor în fața legilor țării,
- separarea puterilor în stat,
- separarea veniturilor domnești de cele ale țării.

Marea boierime îl va determina pe domnitorul Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica să respingă și acest proiect de reforme.

Considerînd că aceste condiții sînt propice unor noi ridicări la luptă, conducătorii grupărilor adverse Porții Otomane, formate în marea lor majoritate din refugiați munteni, stabiliți la Timișoara, Sibiu, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Mehadia și Orșova, vor acționa în direcția subminării domniei lui Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica. Faptul că autoritățile habsburgice din Sibiu restituiseră armele revoluționarilor români refugiați acolo, avea să stîrnească proteste înverșunate din partea domnului Țării Românești și a Divanului domnesc.

În scrisoarea adresată baronului Ioan Iosika, guvernatorul de atunci al Transilvaniei se arăta că : „În ceea ce pri-

vește pe răsculații care au servit sub ordinele slugerului Tudor din Vladimir și care s-au salvat în Transilvania și Banat, Noi avem onoarea de a vă asigura Excelență, că se găsesc în număr foarte mare, făcându-ne să avem cele mai mari temeri".⁶

Cu toate demersurile preconizate de autoritățile imperiale la îndemnul Înaltei Porți și ale domnitorului Țării Românești, un mare număr de panduri exilați, și-au manifestat deschis dorința și hotărârea de a se organiza și de a începe lupta pentru înlăptuirea unor obiective care figuraseră și în programul revoluției de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu.

Exilați la Mehadia, foștii căpitani ai lui Tudor Vladimirescu Simion Mehedințeanu, biv-vel isprăvnicelul moșiei Podul-Grosului din județul Mehedinți și Ghiță Cuțui, slujitor de plasă în comuna Broșteni din același județ, sub conducerea boierului progresist Toma Brătianu, refuțiat și el tot la Mehadia, au hotărât să pătrundă în Țara Românească, însoțiți de o ceată de 21 de panduri credincioși pentru a ridica la luptă masele populare din județele Mehedinți și Gorj.

Prin legăturile pe care le aveau în mijlocul pandurilor și clăcașilor din cele două județe, cei doi căpitani au stabilit din timp contacte și și-au cîștigat prozeți în satele Gornovița, Topolnița, Costești, Schela, Cerneti, Vîrciorova, Cireșu, Cloșani, Baia de Aramă. Cătune, Glogova, Ploștina și Roșița, din județul Mehedinți și în satele Peștișani, Padeș și Tismana din județul Gorj.

În luna mai 1826, cei doi căpitani în fruntea celor 21 de panduri au trecut munții Mehedințului și Cernei și s-au îndreptat spre mînăstirea Topolnița, situată pe malul apei cu același nume.

Cronicarul Naum Rîmniceanu în lucrarea sa : „Istoric al zaverii în Valahia", apărută în toamna lui 1826 arăta că urmînd exemplul lui Tudor Vladimirescu de la 1821 ei au căutat să ocupe o mînăstire pe care să o transforme într-un punct fortificat, devenind astfel centrul politic și strategic al mișcării lor".⁷

În vederea consolidării capului de pod pe care și-l ocupaseră ei vor începe întărirea mînăstirii, așteptîndu-se la un asediu din partea arnăuților domnești. Cîteva zile mai

Ńrziu au coborît pe apa Topolnicei în jos în satul Gornovița, aflat la o distanță de 5 km de mînăstire unde au chemat sătenii la o întrunire. Pe malul Topolnicei au dat o Proclamație asemănătoare celei a lui Tudor Vladimirescu, în care chemau norodul la luptă pentru dreptate socială și eliberare națională. „Proclamația de la Gornovița” conferă acțiunilor caracterul de mișcare revoluționară și nu de răscoală.

Diferiți autori caracterizează acțiunea lor drept răscoală sau mișcare revoluționară. Locotenent-colonelul Ilie Ceaușescu în lucrarea sa: „Căpitanul de panduri Simion Mehedințeanu”, o categorisește drept răscoală. La fel și iucrarea, „Răscoala țaranilor de la 1826” o categorisește tot răscoală. Conform dicționarului politic răscoala este definită drept forma principală de luptă a țărănimii împotriva asupririi și exploatării exercitate de boierimea feudală.⁹

Proclamația de la Gornovița din iunie 1826 inspirată de cea de la Padeș, arată clar caracterul mișcării, de mișcare revoluționară.

Dicționarul politic definește mișcarea revoluționară ca: „Totalitatea forțelor sociale și a organizațiilor politice al căror scop este schimbarea orînduirii sociale perimate și făurirea unei noi orînduirii sociale”.⁸

Proclamația elaborată în perioada exilului de la Mehadia, larga bază de masă, obiectivele urmărite atestă că avem de-a face cu o mișcare revoluționară, riguros pregătită și nu cu o spontană răscoală țărănească. Pentru această ipoteză optează și colonelul doctor Cristache Gheorghe în lucrarea sa: „Formațiuni populare militare românești (1800—1830)”. De fapt în favoarea ideii de mișcare revoluționară se pronunțase mai demult I.C. Filitti în monumentală sa lucrare „Frământările politice și sociale în Principatele Române de la 1821—1828”, apărută în 1932.

După citirea Proclamației în fața celor 300 de țărani adunați pe malul Topolnicei la Gornovița, cei doi căpitani și-au trimis emisarii prin satele învecinate pentru a ridica poporul la luptă.

Deși mișcarea revoluționară a cuprins mai ales nord-vestul județului Mehedinți, ne interesează pentru că ei i s-a alăturat și țărănimă din satele Cătune, Glogova, Ploștina și Ro-

șiuta aparținătoare în acea vreme la județul Mehedinți. Putem exemplifica prin prezența fostului pandur de la 1821 Pîrv Haiduc din Roșița, șef de ceată în tabăra de la Topolnița.

Trebuie arătat că avînd experiența revoluției de la 1821 domnitorul a privit cu toată seriozitatea mișcarea revoluționară a pandurilor. Domnul era alarmat de faptul că foștii căpitani ai lui Tudor Vladimirescu își începuseră acțiunea în același fel ca fostul lor conducător.

„Ei aleseră aceleași mijloace și ținură poporului aceleași cuvinte seducătoare pentru a-l zăpăci”, arată domnitorul în scrisoarea sa adresată Înaltei Porți, prin care o înștiințează despre izbucnirea mișcării revoluționare.

Polcovnicul rus I.P. Liprandi îl informa pe țarul Alexandru I într-o scrisoare de la începutul lunii iulie 1826 că : „Un oarecare Simion Mehedințeanu și ortacul său Cuțui Ghiță, care fuseseră pe vremea lui Tudor Vladimirescu. cei mai buni căpitani ai acestuia, însoțiți de o ceată de tovarăși fideli, au intrat în Țara Românească cu intenția de a produce o răscoală asemănătoare cu aceea pe care o ridicase Tudor Vladimirescu în anul 1821”.

Consulul Prusiei la București, Kreuchely arăta că : „Șefii mișcării îi îndemnau pe locuitorii satelor să se revolte împotriva stoaarcerilor domnului și ale dregătorilor acestuia”.

Tot polcovnicul rus I.P. Liprandi într-o altă notă informativă adresată țarului la sfîrșitul lunii iulie 1826, aprecia numărul participanților la mișcare la circa 3 000 persoane.

Următoarea etapă a mișcării revoluționare a constat în încheierea fortificării schitului Topolnița, și întărirea zidurilor acestuia în vederea respingerii unui eventual asediu din partea arnăuților domnești. După înăbușirea revoluției de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, turcii capturaseră de la panduri toate cele șapte tunuri din dotare, pe care le trimiseseră la Constantinopol ca trofee de război.⁹

Se interzisese domnilor pămînteni să dețină artilerie în Țara Românească și Moldova. Din această cauză pandurii lui Simion Mehedințeanu și Ghiță Cuțui erau siguri că zidurile mînăstirii Topolnița, construite din piatră de rîu legată în

mortar, vor rezista unui asediu desfășurat numai cu armă ușoară de foc, fără artilerie. Din păcate mișcarea revoluționară nu a luat amploarea dorită de inițiatorii ei.

Amintirea represiunilor și a persecuțiilor, ca și jafurile

comise de trupele de ocupație turcești între 1821—1822, i-a determinat pe mulți țărani să nu participe, de frică, la această mișcare revoluționară.

Mai mult decât atât, domnia intrînd în posesia unor date precise cu privire la mișcarea revoluționară a ordonat înăbușirea ei „pentru a nu da răgaz țărănimii să se organizeze”.

Cei doi conducători ai mișcării dăduseră dovadă de lipsă de tact politic încă de la izbucnirea acesteia. Intrînd în Mehedinți aretaseră pe vătaful plaiului Cloșanilor și îl puseseră să scrie epistole isprăvniceilor de Mehedinți, prin care solicita trimiterea sumei de 50 000 de taleri pentru răscumpărarea sa. Cei doi căpitani îi amenințau pe isprăvniceii că dacă nu vor plăti răscumpărarea cerută, ei împreună cu pandurii lor vor jefui Mehedințiul și capitala acestuia — Cernețiul.

Din cauza puternicelor ploi din mai—iunie 1826 și a numărului mare de putere, pandurii nu au reușit să-și mențină sub control teritoriul din jurul mînăstirii Topolnița. Au fost obligați să se retragă între zidurile mînăstirii, pentru a rezista asediului trupelor de arnăuți domnești. Sfîrșindu-li-se muniția și alimentele Simion Mehedințeanu și Ghiță Cuțui au acceptat angajări de tratative cu vătaful plaiului Cloșanilor pe care îl eliberaseră între timp. Îi determinase să facă acest lucru și faptul că autoritățile habsburgice din Banat și Transilvania interveniseră prompt, oprind cărele cu provizii arme și numiții care mergeau de la Mehadia spre schitul Topolnița. De asemenea grănicerii austrieci opreau pandurii care treceau munții și îi predau autorităților muntene pentru a preîntîmpina eventuale acuzații din partea Înaltei Porți „că au dat azil pe teritoriul lor unor elemente care au instigat la —răscoală — împotriva orînduiriilor Țării Românești, consființite de Congresul Sfintei Alianțe de la Leybach — Liubliana, din 1821.

În cursul tratativelor dintre cei doi căpitani și Alecu Nenciulescu, banul Olteniei, s-a stabilit ca răsculații să rămîină liberi între zidurile mînăstirii și să fie aprovizionați cu

hrană, de către autorități. Cei doi căpitani urmau să plece la București pentru ai prezenta domnitorului Grigore al IV-lea Dimitrie Ghica revendicările lor. Sosiți la București la 10 iulie 1826, cei doi conducători ai mișcării revoluționare au încercat să obțină o audiență la domnitor fără a reuși însă.

În cele din urmă au fost arestați și supuși unui regim sever de detenție. Judecați de Divanul domnesc la mijlocul lunii august 1826, au fost condamnați la moarte prin spânzurătoare spre a se da prin aceasta „pildă altor asemenea lor”.

Vor fi spânzurați în fața unei mari mulțimi în dimineața zilei de 26 august 1826 în „Tîrgul din Afară” — Colentina din București.

Pandurii aflați în minăstirea Topolnița au reușit să înșele vigilența forțelor de supraveghere și să se retragă în ordine, peste munți, spre Mehadia, Orșova și Băile Herculane. O mică parte a lor a fost prinsă și a avut o soartă tristă: judecați, condamnați, închiși în ocnele de sare sau spânzurați.

Asprimea cu care au fost pedepsiți conducătorii mișcării revoluționare și partizanii lor în 1826, constituia un indiciu că amintirea anului 1821 era încă deosebit de puternică.

Mișcarea revoluționară de la 1826 a eșuat și pentru faptul că cei doi conducători nu au știut să-și atragă marea masă a pandurilor olteni de partea lor. O altă cauză a fost aceea că și-au înstrăinat simpatia populației, prin amenințarea cu jaful a orașului Cerneți, capitala județului Mehedinți, în cazul refuzului plății celor 50 000 taleri pentru răscumpărarea vătafului plaiului Cloșanilor.

Alianța pe care au încercat să o încheie cu Șerif-Ağa, beyul turc din Ada-Kaleh, jefuitor al meleagurilor mehedințene, i-a îndepărtat și pe ultimii lor partizani.

Domnia trăgînd învățăminte din experiența revoluției din 1821 a luat din vreme măsurile necesare de apărare. Cu toate aceste carente organizatorice, mișcarea revoluționară a pandurilor de la 1826 a dovedit că energia revoluționară a țărănimii rămăsese intactă, că ea nu aștepta decît conducătorii care să o organizeze și să o conducă la luptă împotriva exploatării feudalo-boierești.

Mișcarea revoluționară a zguduit din temelii orînduirea feudală din Țara Românească și a lăsat urme de neșters în sufletul și mintea contemporanilor săi.

Astfel mulți dintre cei ce descriseseră evenimentele de la 1821 se vor simți obligați să le descrie și să le comenteze și pe cele din anul 1826. Printre aceștia se remarcă Ioan Dirzeanu, Mihai Cioranu, Chiriac Popescu și Constantin Izvoranu — foști căpitani de panduri. Ceilalți sînt reprezentați prin Iancu Văcărescu, Naum Rimniceanu, Zilot Românul (pseudonimul lui Ștefan Manu), Dumitrache Turnavilul și Manolachi Persianus. Primii au luat parte revoluționarilor de la 1821 și 1826, în timp ce ultimii vor căuta să arunce vina dezastrului țării pe seama mișcării revoluționare.

Faptul că la numai 5 ani de la înăbușirea în sine a revoluției de la 1821, izbucnise o alta la fel de puternică, a pus pe gînduri cele două puteri : cea suzerană — Turcia și cea protectoare — Rusia.

Ele vor căuta o soluție de compromis care să aducă liniștea în cele două principate și să mulțumească, măcar în parte masele populare și celelalte pături sociale din Țara Românească și Moldova.

În aceste condiții se încheie la 25.IX/6.X.1826 Convenția de la Cetatea Albă — Akkerman, care confirma clauzele tratatului de pace de la București din 28 mai 1812. Convenția conținea prevederi care arătau parțial situația politică și economică dezastruoasă a celor două Principate danubiene :

— Alegerea de către Divan a domnilor pămînteni pe șapte ani, confirmați apoi de Turcia și Rusia.

— Scutirea Principatelor de plata haraciului pe ultimii doi ani (1821—1822), anii revoluției și ai ocupației militare turcești.

— Fixarea haraciului conform hatîșerifului din 1802.

— Libertatea comerțului sub rezerva asigurării aprovizionării Porții cu grîne.

— Instituirea unei comisii care să propună măsurile necesare îmbunătățirii situației Țărilor Române.

Astfel reforma sistemului fiscal, cerută de Convenția de la Akkerman, a fost proiectată în așa fel de Comisia de la București, încît povara impozitelor era aruncată tot asupra **marii mase a contribuabililor săraci**. Și de această dată, țărănimea, care își dăduse tributul de sine pentru emanciparea națională și socială era obligată să suporte greul fiscalității.

Mișcarea revoluționară de la 1826 a lăsat urme adînci în conștiința contemporanilor săi și a urmașilor acestora:

Cu îndreptățită **mîndrie**, afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R. cu ocazia vizitelor efectuate în județele Gorj și Mehedinți: — „Ne plecăm cu adîncă smerenie și venerație și cinstim memoria celor ce au condus aceste bătălii, care s-au ridicat cu hotărîre în numele idealurilor sacre ale poporului nostru.

Poporul român va păstra întotdeauna în amnitierea sa pe înaintașii progresiști, pe revoluționari, pe toți cei care au contribuit la dezvoltarea națiunii noastre, la crearea României moderne, la împlinirea aspirațiilor de libertate și progres ale întregului nostru popor”.

N O T E

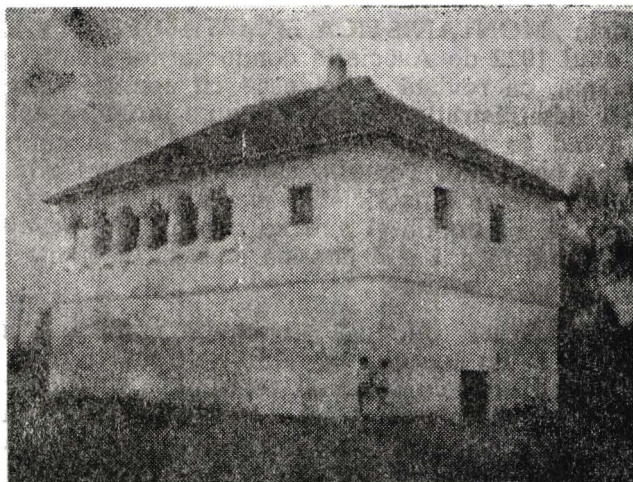
- ¹ Programul P.C.R. de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, E. P. București 1975, pag. 21.
- ² M. Kogălniceanu — Texte social-politice alese, Buc. E.P., 1967, pag. 210.
- ³ Hatihunayunul din 26 august/7 septembrie 1821 — în „Documente privind istoria României. Revoluția din 1821, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1962, Vol. II, pag. 311.
- ⁴ I.C. Filitti — Frământările politice și sociale în principalele Române de la 1821 la 1828. Ed. „Cugetarea” — Georgescu — Delafras, Buc.
- ⁵ Dinicu Golescu — Însemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826, Buda, Editată de C. Panaitescu — Perpessicius, Buc. 1952, ESPLA, pag. 54—62.

- ⁶ Colonel doctor Cristache Gheorghe — Formațiuni populare militare românești (1800—1830), Ed. mil., Buc., 1982, pag. 112.
- ⁷ Academia „Ștefan Gheorghiu” — Dicționar politic, Ed. pol., Buc., 1975, pag. 195.
- ⁸ Academia „Ștefan Gheorghiu” — Dicționar politic, Ed. pol., Buc., 1975, pag. 379.
- ⁹ I. Neacșu — „Cîteva date privind volintirii polcovnicului I. P. Liprand din războiul ruso-turc (1828—1829), în „Studii și materiile de istorie modernă”, vol. II, Buc., Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1960, pag. 247.
- ¹⁰ Nicolae Ceaușescu — România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 20, Buc., Ed. politică, 1982, pag. 345—346.

B I B L I O G R A F I E

- ¹ Nicolae Ceaușescu — Momente din istoria patriei și a P.C.R., Ed. politică, Buc., 1977.
- ² Nicolae Ceaușescu — Istoria patriei și a P.C.R. în opera președintelui Nicolae Ceaușescu, Ed. militară, Buc., 1979.
- ³ Nicolae Ceaușescu — Istoria poporului român, Ed. militară, Buc. 1984.
- ⁴ Programul P.C.R. de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Buc., Ed. Pol., 1975.
- ⁵ Alexandru Piru — Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830, Ed. Academiei R.S.R., Buc., 1979.
- ⁶ Colonel doctor — Ilie Ceaușescu — Căpitanul de panduri Simion Mehedinteanu, Ed. mil., Buc., 1966.
- ⁷ x x x — Răscoala țăranilor de la 1826, Ed. mil., Buc., 1973.
- ⁸ Istoria României. Vol. III, Ed. Academiei R.P.R., Buc., 1964,
- ⁹ File din Istoria Militară a poporului român, vol. X. Buc., Ed. mil. 1982.
- ¹⁰ I. Bodușescu, I. Rusu-Sirianu — Descifrarea unei istorii necunoscute Ed. mil., Buc., 1973.
- ¹¹ Colonel D. Matei — Oastea cea mare, Ed. mil. Buc., 1972.

- ¹² V. Maciu — De la T. Vladimirescu la Răscoala din 1907, Craiova, 1973.
- ¹³ Titu Georgescu — Între două revoluții, Ed. Șcrisul Românesc, Craiova, 1974.
- ¹⁴ I. Rotaru și F. Gheorghe — Pagini de luptă, din trecutul poporului român, Ed. mil. Buc., 1977.
- ¹⁵ Col. Dr. Cristache Gheorghe — Formațiuni populare militare românești (1800—1830), Ed. mil., Buc., 1982.
- ¹⁶ G. D. Iscru — Introducere în studiul istoriei moderne a României, E.S.E. București, 1983.
- ¹⁷ Col. C. Istrătescu — Geografia militară, Buc., 1893.

Cula lui Ghiță Cuțui din Broșteni — Mehedinți.